

Ian Baxter

ZIMA NA VÝCHODNÍ FRONTĚ

ARMÁDY NACISTICKÉHO NĚMECKA
V ZIMNÍCH MĚSÍCÍCH LET 1941–1945

VZÁCNÉ FOTOGRAFIE Z VÁLEČNÝCH ARCHIVŮ

Ian Baxter

ZIMA NA VÝCHODNÍ FRONTĚ

**ARMÁDY NACISTICKÉHO NĚMECKA
V ZIMNÍCH MĚSÍCÍCH LET 1941–1945**

GRADA PUBLISHING

Ian Baxter

ZIMA NA VÝCHODNÍ FRONTĚ ARMÁDY NACISTICKÉHO NĚMECKA V ZIMNÍCH MĚSÍCÍCH LET 1941–1945

Z anglického originálu *The Nazis' Winter Warfare on the Eastern Front 1941–1945*,
vydaného nakladatelstvím Pen & Sword Books v roce 2021, přeložil Jan Syka

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 8479. publikaci

Odpovědný redaktor Petr Somogyi
Sazba Q point, Praha
Počet stran 160
První vydání, Praha 2022
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

Copyright © Ian Baxter, 2021
This translation of *The Nazis' Winter Warfare on the Eastern Front 1941–1945* first
published in 2021 is published by arrangement with Pen & Sword Books Limited

Czech edition © 2022 Grada Publishing, a.s.

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být
reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího
písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

ISBN 978–80–271–4863–9 (ePub)
ISBN 978–80–271–4862–2 (pdf)
ISBN 978–80–271–3487–8 (print)

OBSAH

O autorovi	6
Úvod	7
První zima (1941–1942).....	17
Druhá zima (1942–1943)	49
Třetí zima (1943–1944).....	97
Čtvrtá zima (1944–1945)	129
Příručka pro vedení války v zimě	151
Medaile za východní frontu	159

O AUTOROVÍ

Ian Baxter se specializuje na německé vojenské dějiny 20. století, především pak na techniku, armády a operace druhé světové války. Patří rovněž mezi přední sběratele dobových válečných fotografií. Napsal na toto téma již více než padesát knih a přes stovku odborných článků. V českých překladech z nich vyšly následující tituly: *Západní fronta – z tajných archivů SS* (2004), *Německá obrněná vozidla ve 2. světové válce – neznámé fotografie 1939–1945* (2004), *Východní fronta* (2005), *Velitel Osvětimi* (2011), *Německá obrana Východního Pruska, Pomořan a Gdaňska 1944–1945* (2012), *Esesáci z Treblinky* (2012), *Tábor smrti Osvětim – unikátní fotografie z válečných archivů* (2013).

Věnuje se rovněž recenzování studií a článků z vojenských dějin před jejich publikováním, poskytl tisíce fotografií a mnoho důležitých dobových dokumentů různým vydavatelstvím a filmovým produkcím z celého světa. Kromě toho přednáší na různých školách i univerzitách ve Velké Británii a v Irsku.

ÚVOD

PŘEDEHRA ZIMNÍCH OPERACÍ

Po zahájení operace Barbarossa představovala pro německé vojáky, kteří vtrhli do Ruska, Rudá armáda naprostou záhadu. O zemi, kterou napadli, měli jen minimum informací. Rusy prostě považovali za příslušníky podřadné slovanské rasy. Propaganda hlásala, že všichni Rusové žijí v chudobě a jejich zaostalá armáda je na válku naprosto nepřipravená. Němečtí vojáci byli ohromeni nekonečnými lesy, obrovskými rozlohami močálů a mnoha řekami, jež se často vylévaly z koryt. Silnic bylo málo a ty, na něž narazili, byly neopravené a nacházely se v hrozném stavu.

Sovětská armáda i tak musela zpočátku před zuřivým německým nápirem ustupovat. Když na konci září 1941 začala první fáze útoku na Moskvu (operace Tajfun), byli němečtí velitelé přesvědčeni o brzkém vítězství. Počátkem října se však začalo měnit počasí. Nastala tzv. *rasputica*, kdy vojáky bičovaly studené lijáky a silnice a pole kolem Moskvy se proměnily v takřka neprůchodná moře bláta.

Skupina armád Střed, která se shromažďovala k závěrečnému úderu na Moskvu a připravovala se na její obsazení, tehdy přišla již o 35 000 mužů, nepočítaje v to nemocné a raněné. Bylo zničeno zhruba 240 německých tanků a těžkých děl, asi 800 dalších vozidel bylo zničeno nebo opuštěno kvůli poruchám, které nebylo možné v poli opravit. Většina vozidel nebyla zničena nepřátelskou palbou, ale byla ztracena v bahnitém terénu. Němci začínali mít nebezpečný nedostatek zásob a pro nadcházející útok jim scházelo zejména palivo a munice.

◀ Úvodní fáze vpádu do Sovětského svazu. Operace Barbarossa byla zahájena 22. června 1941. Na fotografii je vidět množství vozidel, včetně tanků Panzer I, II a IV, vedle nichž projíždí motocykl. Pěchotní divize se obvykle z větší části přepravovaly na nákladních automobilech, osobních vozech, povozech, koňmi tažených kárách i přímo na koních, případně na jízdních kolech a motocyklech. Mnoho střeleckých rot však muselo pochodovat pěšky.

◀ Pěchota nasedá na korbu polopásového transportéru Sd.Kfz.251. Jeden z vojáků se snaží kolonu doběhnout a rovněž nasednout. Polopásový transportér poskytoval pěchotě jistou míru ochrany a především mobilitu. Vojáci sesedali až ve vzdálenosti vhodné k provedení pěší zteče nepřátelského postavení. Taktické nasazení mechanizované pěchoty jednou provždy změnilo způsob vedení pozemního boje. Výcvik této pěchoty kladl maximální důraz na pohyblivý boj. Útok prováděla mechanizovaná pěchota často v součinnosti s obrněnými jednotkami chránícími křídla útočné sestavy. Rychlým odhodlaným úderem dokázala často překvapeného a dezorientovaného nepřítele v jeho postavení doslova smést.

▲ Léto 1941. Jednotka se přesouvá průchodem v minovém poli vyznačeném bílou páskou. Podle vybavení v hnědých kožených brašnách naložených na hřbetech soumarů jde pravděpodobně o jednotku spojařů. Soumary často využívaly i jednotky horských myslivců (*Gebirgsjäger*).

◀ V říjnu 1941 začalo v Rusku silně pršet. Několikahodinový déšť dokázal proměnit běžnou ruskou silnici v koryto tekoucího bahna. Zde se vojáci snaží z bažiny, v níž se proměnil úsek silnice, vyprostit uvízlý motocykl s postranním vozíkem.

◀ Další fotografie zachycuje vojáky snažící se vyprostit z bahna motocykl s postranním vozíkem, buď BMW R61, nebo R66. Bílá značka na čele postranního vozíku identifikuje vojáky jako příslušníky ženijního praporu.

▲ Jednotka motocyklových střelců (*Kradschützen*) pravděpodobně koncem září nebo začátkem října 1941 sleduje, jak se osádka jedné ze sajdkár snaží roztláčením nastartovat svůj stroj na typické ruské silnici rozježděné nepřetržitým provozem. Tyto jednotky byly určeny především pro různé průzkumné úkoly, jako boční pochodové záštity a podobně. Velkým problémem a nebezpečím byl pro tyto jednotky v Sovětském svazu naprostý nedostatek kvalitnějších silnic. Motocyklisté, kteří se pokusili sjet z cesty a pohybovat se terénem, tohoto rozhodnutí většinou litovali. Procento ztrát bylo mezi motocyklisty vysoké.

▲ Polopásový transportér Sd.Kfz.251 ve spojovací variantě projíždí po lijáku ruskou vesnicí. Písmeno Y, namalované na levém blatníku žlutou barvou, zařazuje vozidlo k 7. tankové divizi. O náročných podmínkách služby svědčí zohýbaná rámová anténa.

► K postupu přes Rusko byl zabaven i tento civilní osobní automobil, který v říjnu 1941 doprovází kolonu pěchoty skrz zablácenou ruskou vesnici. Na vozidle vpravo si lze povšimnout značky „E“ namalované žlutě, což ho zařazuje k 3. tankové divizi. Tato divize operovala nejprve ve středu postupujících sil, ale poté byla přesměrována k jihu, aby se zúčastnila bojů o Kyjev. Poté se opět stočila směrem na Moskvu a postoupila až k městu Tula. Během sovětských protiútoků v zimě 1941–1942 byla 3. tanková divize určena jako pohotovostní záloha. Tento úkol plnila až do jara 1942.

► Tanková kolona náležející ke skupině armád Střed během operací v říjnu 1941. Zde se jednotky prodírají bahnem v orelském sektoru fronty. V západním Rusku nebyly silnice stavěny na to, aby vydržely zátěž hustého provozu. Tato silnice u města Roslavl – přestože se jednalo o důležitou komunikaci – se proměnila v pouhé koryto plné bahna. V některých úsecích se postupující jednotky brodily bahnem až metr hlubokým.

▲ Zásobovací nákladní vozidlo uvízle na rozbahněné silnici. Vyprostit se ho chystá pásový tahač RSO (*Raupenschlepper Ost*). Toto mnohoúčelové vozidlo se začalo vyrábět speciálně pro potřeby východní fronty, kde se již během podzimu a zimy 1941 ukázalo, že kolová ani polopásová technika na množství ruského bláta a sněhu nestačí.

► Typický výjev pro situaci jednotek skupiny armád Střed na východní frontě. Nákladní vozidlo, pravděpodobně naložené zásobami, uvízlo zadními koly v bahně a vojáci se ho snaží vyprostit. Němečtí velitelé se značným znepokojením sledovali, jak běžné silnice po několika hodinách deště prostě zmizí, a brzy si uvědomili, že jejich postup je závislý na zpevněných silnicích odolávajících všem typům nepříznivého počasí. Těch však bylo v západním Rusku vybudováno jen velmi málo.

► Příslušníci tankové divize SS „Das Reich“ posupují na východní frontě na podzim 1941 jako součást Guderianova tankového sboru. Je dobře patrné, jak hustý provoz proměnil silnici v bahnitě koryto. Ženisté se zřejmě snaží silnici alespoň částečně opravit.

